

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ

УХВАЛЕНО .

Вченою радою Інституту
соціології НАН України
«28» травня 2024 р.
Протокол № 5

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АСИСТЕНТСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	054 Соціологія
освітній рівень	третій освітньо-науковий (PhD доктор філософії)
освітньо-наукова програма	Соціологія
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	1-2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська
Форма заключного контролю	Залік

Викладачі: д.соц.н., проф. Злобіна О.Г.

КИЇВ – 2024

Розробник:

Злобіна Олена Геннадіївна –
доктор соціологічних наук, професор, зав.відділом соціальної психології
(вказати авторів: ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, відділ)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Випусковим відділом

Протокол № 4 від «14» травня 2024 р.

Завідувач відділом (Скокова Л.Г.)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-наукової програми «Соціологія»

Злобіна О.Г.

1. **Мета дисципліни** - оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами організації та проведення навчальних занять, розвиток професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних, організаційних та навчально-методичних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній освітній діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

Знати

основні організаційні форми реалізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах.

Вміти

відбирати, структурувати зміст навчального матеріалу для проведення різних видів навчальних занять

Володіти

базовим знанням методики у викладанні соціології.

3. **Анотація навчальної дисципліни:** проходження асистентської педагогічної практики є обов'язковим елементом у підготовці фахівців третього освітнього рівня – докторів філософії. Програма асистентської педагогічної практики аспірантів передбачає практичну педагогічну і організаційно- методичну підготовку аспірантів з метою опанування ними знаннями, вміннями та навичками у викладацькій діяльності. Аспіранти отримують можливість в ході викладання професійних дисциплін поглибити знання про навчально-виховний процес у вищій школі, засвоїти прийоми науково-методичної роботи, необхідної для забезпечення навчального процесу, здобути компетентності, необхідні для практичної викладацької діяльності. Асистентська педагогічна практика створює умови для розвитку у аспірантів активності, самостійності, стимулює до використання набутих теоретичних знань шляхом впровадження в навчальні дисципліни за профілем спеціальності сучасних наукових досягнень, дає можливість використовувати на практиці інноваційні педагогічні технології.

4. **Завдання (навчальні цілі):** в результаті проходження асистентської практики мають бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння для викладання в закладах вищої освіти, необхідні для забезпечення навчальної, методичної та дослідницької роботи.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- сформувати навички науково-методичної і навчально-методичної роботи, зокрема вміння аналізувати і структурувати наукові знання і впроваджувати їх у навчальний процес
- розширити знання про сучасні освітні технології, методи і засоби навчання, виробити вміння використовувати різні види і типи подачі навчального матеріалу;
- сформувати здатність планувати і ефективно використовувати час у науковій та педагогічній роботі,
- опанувати основні принципи контролю якості і ефективності фахової підготовки студентів з урахуванням студентоцентричної специфіки взаємодії «студент-викладач».

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумкові й оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	2	3	4	5
ЗК01	Вміти систематизувати та готувати лекційний матеріал з використанням останніх досягнень в певній галузі соціологічного знання.	Підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка методичних матеріалів лекційних та семінарських занять керівником практики	10%
ЗК02	Вміти здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел при підготовці матеріалів лекцій та методичних розробок семінарських занять	Підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка методичних матеріалів лекційних та семінарських занять керівником практики	10%
ЗК04	Критично оцінювати лекції, семінарські заняття своїх колег, рефлексувати власний досвід і робити на цій основі висновки щодо організації викладацької роботи	Відвідування занять інших аспірантів, узагальнення набутого досвіду, самостійна робота	Обговорення відвідуваних занять, рецензії на відкриті заняття.	10%
СК01	Демонструвати авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність при підготовці та проведенні занять	Підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, проведення лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка методичних матеріалів лекційних та семінарських занять та оцінка проведення лекцій та семінарських занять керівником практики	10%
СК04	Вміти чітко, доступно, логічно та послідовно викладати навчальний матеріал, керувати студентською аудиторією, оцінювати роботу студентів. Коректно та змістовно вести професійну дискусію зі студентами і викладачами з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності	Проведення лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка проведення лекцій та семінарських занять та оцінювання студентів керівником практики	20%
СК05	Опанувати сучасні форми та методи викладання соціологічних дисциплін	Відвідування лекцій, семінарських занять, що проводять	Оцінка наукового і освітньо-методичного рівня підготовки аспіранта	20%

		викладачі, інші аспіранти підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, проведення лекційних та семінарських занять, самостійна робота	керівником практики, диференційований залік	
СК06	Творчо підходити до навчально-методичної роботи з врахуванням здобутків методики та використання інноваційних методів викладання соціології у закладах вищої освіти	Підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка методичних матеріалів та іноваційних прийомів проведення лекційних та семінарських занять керівником практики	10%
СК07	Вміти аналізувати та оцінювати сучасний стан, тенденції розвитку соціології, використовувати в лекційних та семінарських заняттях новітні теоретичні концепції та результати актуальних практичних досліджень	Підготовка матеріалів лекційних та семінарських занять, проведення лекційних та семінарських занять, самостійна робота	Оцінка методичних матеріалів лекційних та семінарських занять та оцінка проведення лекцій та семінарських занять керівником практики	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	Загальні компетентності			Спеціальні компетентності		
РН08. Розробляти і викладати спеціальні дисципліни з соціології у закладах вищої освіти, здійснювати навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.	ЗК01	ЗК04		СК04	СК05	СК06
РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці	ЗК01	ЗК02	ЗК04	СК01	СК07	

7. Схема формування оцінки.

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Опорний конспект лекцій та презентаційний матеріал до нього	5	Опорний конспект підготовлено вчасно, зміст відповідає сучасному рівню розвитку науки; висвітлено історію дослідження проблеми, показано різні концепції, розкрито зв'язок з практикою; надається матеріал, якого немає в підручнику, розкриваються зв'язки з іншими темами курсу. Презентаційні матеріали забезпечують систематизацію наявних знань; засвоєння нової інформації; створення проблемних ситуацій; продемонстровано різні способи візуалізації.
	3-4	Опорний конспект підготовлено вчасно; зміст відповідає загально прийнятому у підручниках; показано основні концепції, розкрито зв'язок з практикою; намічено зв'язки з іншими темами курсу. Презентаційні матеріали частково забезпечують засвоєння нової інформації.
	1-2	Опорний конспект не подано вчасно; зміст не розкриває тему в повному обсязі; теоретичний матеріал подано фрагментарно; зв'язки з іншими темами курсу не показані. Презентаційні матеріали відсутні.
	0	Опорний конспект не підготовлено
Методичні вказівки до підготовки до семінарських занять	5	Методичні вказівки підготовлені вчасно. План семінарського заняття відповідає загальним ідеям і спрямованості лекційного курсу; поставлені питання забезпечують ґрунтовне опрацювання окремих найбільш важливих тем; сформульовано перелік професійних знань та практичних навичок , які мають бути засвоєні; наведено критерії оцінювання роботи студентів. Перелік пропонованих для підготовки джерел вичерпний і забезпечує опанування матеріалу в повному обсязі.
	3-4	Методичні вказівки підготовлені вчасно. План семінарського заняття відповідає заявленій проблемі; поставлені питання забезпечують загальне опрацювання обраної теми; сформульовано перелік знань, які мають бути засвоєні; наведено критерії

		оцінювання основних видів роботи студентів. Перелік пропонованих для підготовки джерел достатній для забезпечення опанування матеріалу теми.
	1-2	Методичні вказівки не підготовлені вчасно. План семінарського заняття забезпечує фрагментарне опрацювання обраної теми; перелік знань, які мають бути засвоєні неповний; критерії оцінювання основних видів роботи студентів не чіткі. Перелік пропонованих для підготовки джерел обмежується підручниками.
	0	Методичні вказівки не підготовлені
Проведення навчальних занять	4-5	План заняття реалізований у повному обсязі; використано прийоми активізації мислення студентів шляхом висунення проблемних питань і вирішення протиріч в ході лекції та семінарського заняття; матеріал подано доступно та аргументовано; використано прийоми підтримки уваги та прийоми закріплення опанованих знань; дотримано таймінг заняття, обрано оптимальний темп подачі матеріалу; встановлено контакт з аудиторією; продемонстровано високу культуру мови; при проведенні семінарських занять реалізовано принцип спільної діяльності, співтворчості.
	3-2	План заняття реалізований, але не всі питання розкриті у повному обсязі; не завжди матеріал подано доступно та аргументовано; прийоми підтримки уваги та прийоми закріплення опанованих знань використано недостатньо; таймінг заняття витриманий, але темп подачі матеріалу не оптимальний; контакт з аудиторією частково переривався під час занять; принцип спільної діяльності реалізовано не повною мірою.
	1	План заняття реалізований частково; не забезпечено доступність та аргументованість подачі матеріалу; прийоми підтримки уваги та прийоми закріплення опанованих знань не використано; таймінг заняття не дотриманий; не вдалося встановити контакт з аудиторією та активізувати студентів.
	0	Заняття не проведено.
Рецензія на відвідані лекції, семінарські заняття	4-5	Рецензію представлено вчасно. Розкрито та оцінено: підготовку до організації навчального заняття; постановку мети та

		завдань; відбір змісту навчального матеріалу; застосування методів та прийомів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; діяльність викладача та студентів протягом заняття, отримання зворотного зв'язку. Відрефлексовано недоліки проведення заняття, зроблено висновки щодо шляхів їх усунення.
	3-2	Рецензію представлено вчасно. Необхідні компоненти проведеного заняття (підготовка до організації навчального заняття; постановка мети та завдань; відбір змісту навчального матеріалу; застосування методів та прийомів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; діяльність викладача та студентів протягом заняття, отримання зворотного зв'язку) розкрито та оцінено частково. Недоліки проведення заняття зафіксовано фрагментарно, не зроблено висновків щодо шляхів їх усунення.
	1	Рецензію підготовлено не вчасно, оцінка компонентів проведеного заняття поверхова. Недоліки проведення заняття не зафіксовані.
	0	Рецензію не підготовлено
Захист звіту про проходження практики	9-10	Звіт містить усю необхідну інформацію щодо процесу організації та результатів проходження практики: реалізації індивідуальної програми практики та інших завдань, одержаних від керівника практики; ефективності та корисності практики з погляду набутих навичок та вмій. Характеристика керівника практики містить високу позитивну оцінку і засвідчує, що програму практики виконано повною мірою і належним чином. Аспірант демонструє належні знання, вільно орієнтується у змісті поданого звіту та в програмі практики в цілому, чим підтверджує її виконання; надає правильні й аргументовані відповіді на всі запитання з програми практики.
	7-8	Звіт у цілому висвітлює необхідну інформацію, передбачену вимогами, містить високу позитивну оцінку керівника практики, однак наявні несуттєві зауваження. Зі змісту можна зробити висновок, що програму практики виконано повною мірою і належним чином. Аспірант демонструє

		належні знання, переважно орієнтується у змісті поданого звіту та в програмі практики, однак у відповідях на запитання припускається окремих неточностей.
	5-6	Звіт свідчить про виконання програми практики в цілому, переважно охоплює необхідну інформацію, яка є дещо поверхневою, висновки не містять належної аргументації. Характеристика керівника практики в цілому позитивна. Аспірант переважно орієнтується у змісті поданого звіту та в програмі практики, однак у відповідях на запитання припускається помилок.
	1-4	Звіт не відповідає встановленим вимогам щодо змісту, не містить належної інформації про зміст, форму організації та контролю діяльності, здійснюваної під час проходження практики або окремого її етапу, містить грубі змістові помилки, або негативну характеристику керівника практики. що дозволяє зробити висновок про невиконання або неналежне виконання програми практики. Аспірант не дає задовільних відповідей по суті поставлених запитань, не орієнтується у програмі практики або в окремих її частинах, або припускається грубих помилок. Ці підстави свідчать про відсутність реальних результатів практики і набутих практичних навичок та вмій і дають змогу зробити висновок про невиконання або неналежне виконання програми практики,

При проходженні аспірантської практики використовуються наступні методи контролю знань:

- усний контроль (оцінка керівником практики проведених навчальних занять);
- письмовий контроль (оцінка керівником практики опорних конспектів лекцій, методичних матеріалів семінарських занять, рецензій на заняття, які відвідав аспірант);
- самоконтроль (у вигляді систематичного ведення індивідуального щоденника й чіткого дотримання індивідуального плану).

7.1 Форми оцінювання студентів:

Поточний контроль здійснюється керівником практики щотижнево протягом проходження аспірантами педагогічної практики у формі перевірки щоденників аспірантів й ознайомлення з результатами їх діяльності.

В ході поточного контролю керівником практики оцінюються підготовлені аспірантом письмові матеріали (опорні конспекти лекцій, методичні матеріали до семінарських занять, рецензії на заняття викладачів та інших аспірантів, які відвідав аспірант) та проведені аспірантом самостійно лекції та семінарські заняття.

Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності аспіранта протягом усього періоду проходження практики. Звітність аспіранта про проходження практики здійснюється у формі подання ним письмового звіту, перевіреного, підписаного і оціненого керівником практики. До звіту додаються: тексти лекцій та матеріалів практичних занять підготовлені аспірантом, завдання для самостійної роботи аспірантів, письмовий аналіз відвідування аспірантом занять викладачів та інших аспірантів.

Форма підсумкового контролю – диференційований залік.

Залік – виставляється за результатами захисту звіту про проходження практики, який проводиться випусковим відділом протягом тижня після завершення практики. Аспірант звітує перед комісією з числа викладачів випускового відділу. Результати складання звіту з педагогічної практики заносяться до залікової відомості та індивідуального плану аспіранта.

У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 35 балів) або «незадовільно» (35-59 балів) аспірант зобов'язаний повторно пройти асистентську педагогічну практику.

7.2 Організація оцінювання: (обов'язково зазначається порядок організації передбачених робочою навчальною програмою форм оцінювання із зазначенням орієнтовного графіку оцінювання).

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Форми оцінювання	Кількість	Максимум балів	Разом
Проведення навчальних занять	8	5	40
Рецензія на відвідані лекції, семінарські заняття	2	5	10
Конспект лекцій та презентаційний матеріал до нього	4	5	20
Методичні вказівки до підготовки до семінарських занять	4	5	20
Захист звіту про проходження практики	1	10	10
ВСЬОГО			100

7.3 Шкала відповідності оцінок

A (відмінно)	90-100
B (дуже добре)	82-89
C (добре)	75-81
D (задовільно)	65-74
E (достатньо)	60-64
FX (незадовільно)	35-59
F(неприйнятно)	0-34
Зараховано	60-100
Не зараховано	0-59

8. Структура асистентської педагогічної практики

Тематичний план асистентської педагогічної практики

№ з/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Сам. робота
Змістовний модуль 1. Асистентська педагогічна практика на бакалаврському рівні				
1	Тема 1. Вивчення досвіду провідних викладачів факультету соціології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, планування та обговорення науково-методичних питань асистентської практики		10	10
2	Тема 2. Планування і проведення лекцій та семінарських занять, підготовка методичних і демонстраційних матеріалів для студентів на рівні бакалаврату		10	30
Змістовний модуль 2. Асистентська педагогічна практика на рівні підготовки доктора філософії				
3	Тема 3. Планування і проведення лекцій та семінарських занять, підготовка методичних і демонстраційних матеріалів для курсів освітньої складової ОНП Соціологія в Інституті соціології НАН України	—	10	50
ВСЬОГО за дисципліною 120 годин			30	90

Загальний обсяг **120 год**, в тому числі (вибрати необхідне):

Лекцій –

Практичні заняття – **30 год**.

Самостійна робота – **90 год**.

Зміст асистентської педагогічної практики

№ з/п	Номер і назва теми	Структура	Література
1	2	3	4
1	Тема 1. Вивчення досвіду провідних викладачів факультету соціології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, планування та обговорення науково-методичних питань асистентської практики	1. Установча зустріч з викладачами кафедри проходження практики і керівниками практики з метою планування тематики занять, навчальних, виховних і організаційних заходів при проходженні асистентської педагогічної практики 2. Вивчення досвіду провідних викладачів факультету соціології шляхом відвідування лекцій і практичних занять. Обговорення організаційних і методичних аспектів підготовки і проведення лекцій з керівником практики. 3. Персональне спілкування з викладачами за дисциплінами, які безпосередньо	2,3

		пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження 4. Самостійна робота з вивчення документів, що регулюють освітню діяльність по підготовці студентів соціологів.	
2	Тема 2. Планування і проведення лекцій та семінарських занять, підготовка методичних і демонстраційних матеріалів для студентів на рівні бакалаврату	1. Вивчення на відповідній кафедрі робочої програми курсу, у викладанні якого буде брати участь аспірант, планування роботи та обговорення науково- методичних аспектів з керівником практики. 2. Підготовка опорних конспектів лекцій та методичних матеріалів для семінарських занять. Самостійна робота з вивчення теоретичних питань, підготовка методичних матеріалів: сучасні методи викладання соціології; смислові перспективи навчання / вивчення соціології: студентоцентрована освіта; досвід інноваційних прийомів викладання соціології 3. Підготовка окремих електронних презентацій та інших матеріалів (слайди, схеми, рисунки, тощо), що містять структуровані аналітичні матеріали по темі, що обрано для лекцій та семінарів з курсу 4. Проведення під контролем керівника практики лекцій та семінарських занять 5. Обговорення з керівником практики науково-методичного рівня і якості проведених лекцій та семінарських занять зі студентами	1, 2,4, 7
3	Тема 3. Планування і проведення лекцій та семінарських занять, підготовка методичних і демонстраційних матеріалів для курсів освітньої складової ОНП Соціологія в Інституті соціології НАН України	1. Вивчення робочих програм курсів, обраних аспірантами першого року навчання. Обрання курсу, дотичного до проблематики наукового дослідження аспіранта (в разі відсутності, обирається одна з обов'язкових дисциплін); планування роботи та обговорення науково- методичних аспектів з науковим керівником. 2. Підготовка опорних конспектів лекцій та методичних матеріалів для семінарських занять із застосуванням сучасних публікацій по проблемі (в кожній розробці має бути використано не менше 3-х публікацій за останні 5 років в журналах, що індексовані в Scopus / Web of Siense)	5, 6,7,8,9,10, 11

	3.Проведення під контролем наукового керівника лекцій та семінарських занять 4.Обговорення з науковими керівником науково-методичного рівня і якості проведених лекцій та семінарських занять 5. Звіт за результатами асистентської педагогічної практики у випусковому відділі.	
Підсумковий контроль		Залік

9. Рекомендовані джерела:

1. Малахова Ж.Д., Огаренко В.М. (2008). Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів: навч. пос. Центр учбової літератури.
2. Власова О.М., Корж К. М. (Уклад.) (2001). Методичні рекомендації по проведенню педагогічної (асистентської) практики для студентів факультету соціології та психології. КНУ ім. Тараса Шевченка.
3. Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університету імені Тараса Шевченка : <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Organization-of-the-educational- process.pdf>
4. Сорока Ю., Плахотнік О., Марценюк Т., Малес Л. (2014). Смыслові перспективи навчання / вивчення соціології: студентоцентрована освіта. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, 185-203.
5. Чугаєвський В. Г., Чугаєвська Л. В. (2011). Методика викладання соціології: навч. посіб. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т соціол., психології та упр. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова.
6. Яремчук С.С. (2015). Методика викладання соціології та соціогуманітарних дисциплін: навч. посібник. 2-е видання. Чернівецький нац. ун-т.
7. Hamlin, J. and Janssen, S. (1987). Active Learning in Large Introductory Sociology Courses. *Teaching Sociology*, (15,1), 45-54.
8. McKinney, K., Beck, F., Heyl, B. (2000). *Sociology Through Active Learning: Student Exercises*. SAGE Publications.
9. Faust, J. L. & Paulson, D. R. (1998) Active learning in the college classroom. *Journal on Excellence in College Teaching*, 9(2), 3-24.

10. Додаткові ресурси

9. Teaching Sociology Journal of the American Sociological Association: SAGE Publications. <https://journals.sagepub.com/description/TSO>
10. Інформаційний і пошуковий портал з соціальних наук Social Science Hub: www.sshub.com
11. Бази даних наукової періодики і книг: www.jstor.org; www.proquestdirect.com; www.ebsco.com; <https://journals.sagepub.com/>